

„Tannhäuser“.

Richard Wagneri romantiline ooper kolmes waatuses. Esietendus „Estoonias“ laupäeval.

Selle tähtsama Wagneri teose süssee põhjened osalt legendaarsetel, osalt ajaloolisel tagapõhjal, kuna tegelased kronoloogiliselt ei kuulu mitte just ühte ajajärku. Iga maa ja rahwa teadmuses leidub kahesuguseid paiku: ühed on pühad, teised jälle needuspaigad; need on tihedas ühenduses ettekujutustega lunastusest ehk hukkamisest. Ühtedes peitub hea, teistes kuri. Võitlus walguse ja pimeduse wahel — see moodustab selle tähtsa Wagneri ooperi põhiolomuse.

Püha koht „Tannhäuseris“ on Wartburgi loss, mille mälestus rahwa hinges on jätkunud Euteruse ajast, mida aga veel kaugemale tagasi viib legend „Pühast Eliisabetist“. Needuskoht selles ooperis on „Venusmägi“. Jumalasalgaja, kes julges sinna minna, ja kes ei kartnud hädaohti, mis teda waritsesid, leidis seal elu täis naudinguid, kuid häda talle, kui tal ei jatkunud jõudu sealt pääsmiseks.

Tannhäuser oli luuletaja — laulik 13. aastajast — üks neist „minnejängeritest“ (armastuslaulikuist), kes ühes Wolfram von Eschenbach'i ja teiste tegelastega wõttis osa Wartburgi laulikute turniirist, mis on jätnud Saksa literatuuri kustumata jäljed.

Tannhäuseri esietendus oli Dresdenis 19. okt. a. 1845.

Ooperi sifu on järgmine: Esimeses waatuses on meie ees Venuse koobas. Rüütel ja laulik Tannhäuser uinub Venuse jalge ees; ta on wäsinud armastusjumalanna lõbudest. Argates palub ta Venust teda wabaks lasta, mida aga see kuulda ei wõta. Usjata paneb jumalanna mõjule oma wõlu. Laulik on walatanud kurbus, ta mälestab kellahelinat oma kodukülas ja ei saa enam vastu pidada. Ta tunneb, et peab oma patud lunastama, peab ärkama, et tunda end inimesena ja inimlikke piisaraid walada. Hinge põhjast tungib patukahetuse hüüe: „Püha Neitsi Maarja, halasta minu peale“. Silmapilkselt haihtub wõlu, Venus oma kaastastega kaob ja Tannhäuser, nagu tahti kistud sellest nõunest, hing täis hargumuse ohkeid, teiab end ihus Wartburgi orus, keset kewadist loodust, karjapasma hõlidel. Liginewad palwerändajad, kes pühalikul lauluga

matkawad Rooma püha isa juure. Ilmub Thüringeni maakrahw oma saatjaskonnaga, mille hulgas Tannhäuser tunneb ära Wolframit — oma endise sõbra. Wiimane kutsub Tannhäuseri Wartburgi laulikute wõistlusele. Tannhäuser on waid siis nõus, kui kuuleb, et wõistlusel wiibib ka Eliisabet, maakrahwi wennatütar, keda Tannhäuser armastab.

Teine waatus. Wartburgi lossi saal. Meie ees on wana rüütlilik Saksamaa, patriarhaalne, luuleline oma feodaal-maaisandatega. Lossis on pidu. Algab traditsiooniline laulikute wõistlus. Esimesena Wolfram ülistab kõrget hingelist armastust. Tannhäuser, sellest ärritatud, wastab tormilise lauluga Venuse auks, ülistades maiget armastust ja lihalikku kirge, kutsub kõiki Venusmäele. Sellest haawunud rüütlidaamid jooksewad hämmastuses ära, rüütlid aga tahawad T. hukata. Eliisabet päästab teda ja palub rüütleid anda aega patusele ümberpöörmiseks. Maakrahw aga keelab talle ära Wartburgi jääda.

T. kuuleb kaugelt nooremate palwerändajate laulu, ühineb nendega ja läheb Rooma oma pattu lunastama.

Kolmas waatus. Jälle Wartburgi orus õhtusel ajal. Oodatakse palwerändajate tagasiöödmist. Eliisabet kurwastab T. saatusest, Wolfram trööstib teda, wõrreldes oma armastust temasse õhtutähiega. Liginewad palwerändajad, õnnelikud, kuid nende seas ei leidu Tannhäuserit. Eliisabet palub Pühalt Neitsilt Tannhäuserile halastust ja armu, ja läheb saadetuna Wolframist. Nüüd ilmub Tannhäuser, õnnetu, wäsinud ja piinatud, kellele püha isa keeldus andeksandud. Hullumeelses ahastuses T. korwad püha isa needmisõnnu. Sel hetkel tuuakse furnuna Eliisabet, kes närbus kurbusest. Tannhäuser, soostades püha Eliisabeti nime, palub talt andestust ja langeb furnult. Noored palwerändurid toowad teate, et T. on paarwstilt andeksandmist saanud.

See on ooperi lühike sifu, milles peegeldub waimu ja liha wõitlus.

„Tannhäuser“ on kronoloogiliselt teine Wagneri ooper, milles aator awalduub omapärasena ja iseseiswana selles, mida nimetatakse Wagneri kooliks. See on suurepärane muusikaline draama, täis ilu, poeesiat ja wõimjat kirge. Muusika wõlub ja haarab oma kuulajat oma sügawate kontrastide, waimustawate puhangute ja wärwivate meeleoludega.

S. Freimann.